

A Lively Bit of the Front

Het ontstaan van een nieuw genre kinderboek

*Wish them luck. Jim is only one of the gallant fellows who is striving for our Empire's greatness*¹. Dit citaat is afkomstig uit een van de eerste kinderboeken over de Eerste Wereldoorlog dat vlak na het uitbreken van de oorlog verscheen. Het is een van de eerste van een nieuw genre Brits kinderboek. Waar tot voor kort de kinderverhalen werden gebaseerd op heldendaden uit het verleden (de Boerenoorlog, de Krim etc.) ontstond nu de zogenoemde 'newsreel novel': heldendaden tegen de achtergrond van de actualiteit. Het kan ook gekenschetst worden als een nieuwe vorm van propaganda en of rekrutering. De verhalen spelen zich af in Vlaanderen/Noord-Frankrijk, in de lucht boven het Western Front, de Noordzee en in het Midden Oosten. In dit artikel zal ingegaan worden op het ontstaan en bestaan van dit nieuwe genre gedurende de Eerste Wereldoorlog.

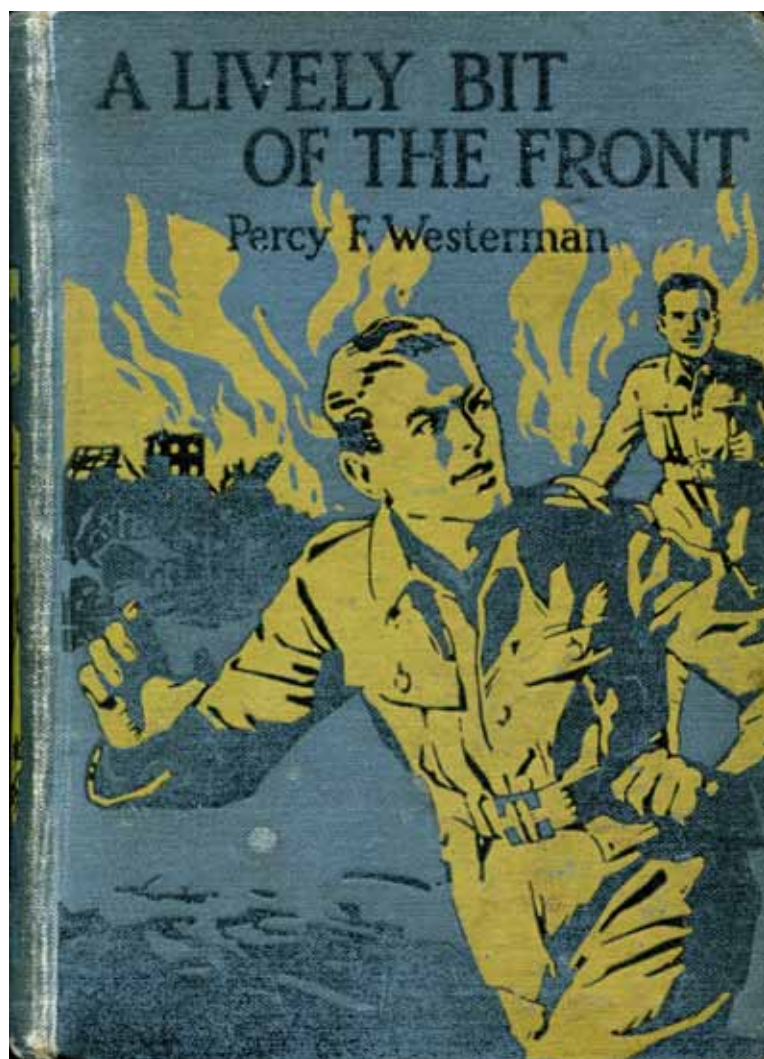
Barbara J. de Groot

Achtergrond

De Duitse regering had bij het uitbreken van de oorlog niet alleen nagedacht over manschappen en materialen om oorlog te voeren. Men had zich ook voorbereid op het psychologische aspect van oorlogsvoering. Zo was in Amerika net na het uitbreken van de oorlog de Duitse propaganda actief. Pamfletten werden uitgedeeld in steden en aan passagiers die net uit Europa aankwamen. Toen de Britse minister van financiën David Lloyd George (1863-1945) hiervan hoorde, realiseerde hij zich dat tegenwicht geboden moest worden aan deze Duitse actie. Zijn regering zou de steun van de Verenigde Staten en de andere neutrale landen nodig hebben voor het uitdragen van de Britse visie om deel te nemen aan de oorlog.

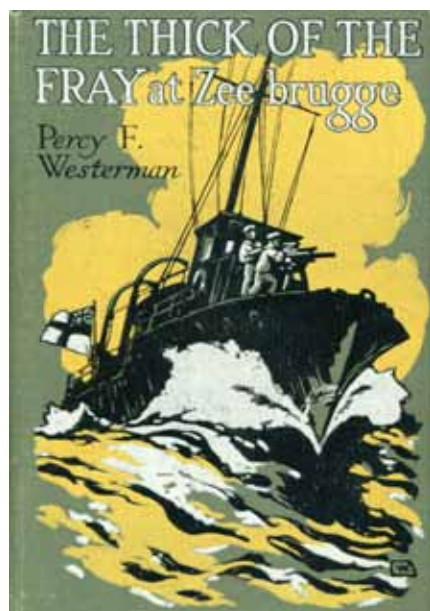
Charles Masterman (1873-1927), geen onbekende in de literaire kringen, werd door de regering eind augustus 1914 aangesteld als hoofd van het War Propaganda Bureau. Daar het werk geheim moest blijven, was het logisch dat Mastermans kantoor in Wellington House, Buckingham Gate, ook het hoofdkwartier van het propagandabureau zou worden. Het War Propaganda Bureau viel onder het ministerie

van Buitenlandse Zaken. Masterman ging voortvarend te werk. Zowel op 2 september 1914 als twee weken later nodigde hij 25 auteurs en academici uit om met hem na te denken over de invulling van een propaganda-offensief.² Mastermans idee was dat de grote literatoren pamfletten, boeken en artikelen moesten schrijven ter uitleg en bevestiging van de Britse keuze deel te nemen aan de oorlog. Niet alleen volwassenen, maar ook juist de jeugd moest worden benaderd.³ Het is dan ook niet verwonderlijk dat in 1914 de uitgever⁴ te horen kregen dat zij door moesten gaan met publiceren alsof er geen oorlog gaande was. Dit bleek een lucratieve zaak. Er bestond geen teruggang in de vraag naar boeken. Eerder het tegenovergestelde. De vraag naar oorlogsverhalen was

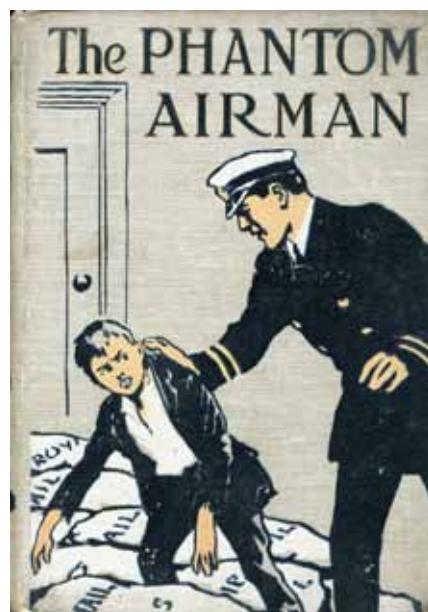
Illustratie uit *A Lively Bit of the Front*.

groot en dan vooral de vraag naar fictie. Het lezerspubliek had niet alleen de wens meer te willen weten over het vechten, maar ook de behoefte naar bevestiging van hun geloof in moraal en fysieke kracht van de geallieerden. Dit klinkt ook door in de eerste – meer informatieve – verhalen die in 1914 werden gepubliceerd. Patriotisme vormde niet alleen een thema dat goed verkocht, het vormde ook de overtuiging dat Engeland het bij het juiste eind had bij deze Europese oorlog.

*We were one nation, with one thought only, the defence of our honour and our rights, the defence of our homes, our wives and our children, of the tight little island and the colonies and commerce which have made us what we are. From every quarter of the compass came the same clarion note – Englishmen, men of Great Britain, stand firm, stand shoulder to shoulder! In Canada, in Australia and New Zealand, in every colony there was the same courageous resolve. Armageddon was upon us. That devastating war, which had promised, which wise people had foreseen, was upon us at last. For us, too, the great day had come, the day when we must be tried in the fire, when we must fight for our very existence.*⁵

Gedurende de eerste maanden van 1914 meldden zich genoeg mannen voor het front. Weinig was nodig hen te overtuigen zich te melden. Zij geloofden dat oorlog fun zou zijn. Men was blij de routine van school, universiteit of werk achter zich te laten. Hun grootste angst was niet dat zij zouden sterven of invalide raken, maar dat de oorlog, 'Het Grote Avontuur', over zou zijn tegen de tijd dat zij naar het vaste land mochten. Propaganda hield zich daarom meer bezig met de langetermijnrekrutering.

Aan het eind van 1914 liepen de cijfers van vrijwilligers terug. Oftewel, ook zij die in eerste instantie niet aangetrokken waren door de morele verontwaardiging moesten worden benaderd, of, om Escott Lynns *In Khaki for the King* te citeren:

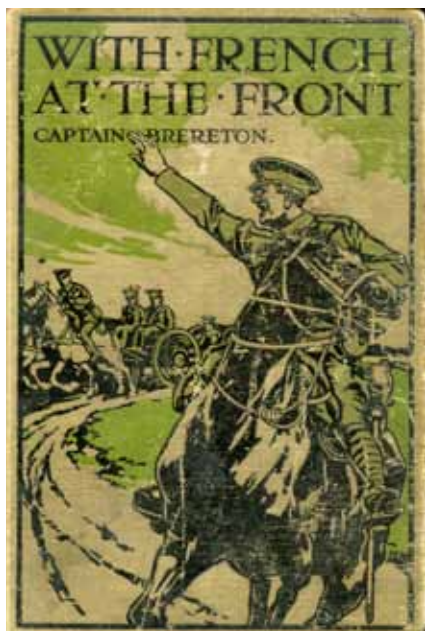
*It is up to you boys of today to see that a similar danger never threatens your glorious empire again. Those of you who are old enough you train yourselves to defend your homes, your mothers, your sisters, your country, all that you hold dear ... And believe one of those whose proud privilege it has been to wear the King's uniform, that those days you will spend in khaki or blue will be amongst the fullest and happiest of your lives.*⁶

Als de oorlog onverhoopt een tweede of derde jaar in zou moeten gaan, dan moesten er voldoende jongemannen zijn die zich zouden melden om te vechten. De oorlogsverhalen verzadigden de nieuwsgierigheid van de jeugd, zodat zij wisten hoe de oorlog eruit zou (kunnen) zien. In totaal zou de Eerste Wereldoorlog 2.556.014 Britse militaire slachtoffers kennen.⁷

Auteurs en hun achtergrond

De auteurs kunnen verdeeld worden in twee groepen. Aan de ene kant zij die bijzondere toegang hadden tot de gebeurtenissen doordat zij bijvoorbeeld zelf aan het front vochten en aan de andere kant zij die hun verhalen putten uit kranten en verslagen van ooggetuigen die net van het front terugkeerden.

Tot de eerste groep hoorden militairen, van wie een deel zich met rang als auteur presenteerde: onder andere Percy F. Westerman, Captain F.S. Brereton, Captain Frank Shaw en de infanterie officieren Escott Lynn en Captain Charles Gilson. Rowland Walker behoorde tot een subklasse. Hij begon bij de marine, maar meldde zich later bij het *Royal Flying Corps*. Menig boek droeg hij op aan zijn meerderen zoals Major E.J. Bannatyne die in 1917 uit een brandend vliegtuig sprong, maar uiteindelijk in het ziekenhuis overleed. Wat betreft zijn oeuvre is hij een geval apart. In 1920 publiceerde Walker *The Phantom Airman*, een anti-heldenverhaal. Rittmeister Heinrich von Spitzer, piloot van het Pruisische leger, kan zich niet verzoenen met de uitkomst van de oorlog. Samen met een stel gelijkgestemden blijft hij vechten tegen de geallieerden. Het eerste boek dat in 1914 al verscheen, is van F.S. Brereton: *With French at the Front*. Captain Frederick Sadleir Brereton CBE (1872 – 1957) was arts en diende bij

het Royal Army Medical Corps. Voor 1914 schreef hij al kinderboeken. Gedurende de oorlog zou hij vanaf het front 12 kinderboeken schrijven. Het merendeel van zijn boeken schreef hij onder de naam Captain F.S. Brereton, terwijl hij gedurende de oorlog werd bevorderd tot de rang van Brevet Lieutenant Colonel. In 1919 is hij onderscheiden met de Portugese Order van Aviz en een Commander of the British Empire (CBE).

Net als Brereton heeft ook Captain Charles Gilson (1878-1943) zich na de oorlog toegelegd op het schrijven van sciencefiction. Tijdens de oorlog schreef hij kinderboeken waarin de Duitsers de schuld kregen van de oorlog en hij de daden van de geallieerden roemde. Gilson eindigde in het Royal Flying Corps.

Ondanks dat hij actief aan de oorlog deelnam, heeft Percy Francis Westerman (1876-1959) het meeste aantal titels achter zijn naam staan. In totaal zijn gedurende de oorlog 19 titels van zijn hand verschenen. Nadat hij eerst wegens slecht zicht was afgekeurd, wist Westerman zich geplaatst te krijgen bij de Royal Navy. In 1918 werd hij navigatie instructeur bij het Royal Flying Corps.

Tot de groep van niet actieve deelnemers aan de oorlog hoorden auteurs als R.H. Parry en Herbert Strang. Parry was een beroepsschrijver die zich met name gespecialiseerd had in schoolverhalen. Voor Strang geldt iets bijzonders. De naam Herbert Strang werd als pseudoniem gebruikt door de auteurs George Herbert Ely (1866-1958) en Charles James L'Estrange (1867-1947), ook wel 'the heavenly twins' genoemd. Zij waren

in dienst van Oxford University Press. Hun werkgever gaf hun werk uit. Hierdoor kreeg het een uitstraling van een sociale status en degelijkheid, waardoor de boeken de goedkeuring kregen van vele ouders.

Verhaallijn

Gedurende de oorlog zal door alle auteurs vrijwel dezelfde verhaallijn gevolgd worden. Opmerkelijk is wel dat hoe langer de oorlog duurde zich accentverschuivingen voordeden. Het merendeel van de geschreven verhalen heeft veel gemeenschappelijke elementen. Zij vertellen het verhaal vanuit het perspectief van een jonge held met een public school achtergrond en wiens vader vaak een hoge militaire rang heeft. Hij gaat het Grote Avontuur aan. Voor de eerste landmachtverhalen geldt dat de helden al op het continent waren, toen de oorlog uitbrak. Een enkele is op dat moment in Berlijn, maar de meerderheid is in België of Noord-Frankrijk. Het is duidelijk dat dit de auteurs de mogelijkheid bood om een ooggetuigenverslag-schrijfstijl te hanteren. Verder was het tevens een kapstok voor het beschrijven van de wreedheden van en onbegrip voor de Duitsers:

'It seems unbelievable,' *Désirée* went on, 'that in this age of civilisation, magnificent cities should be laid waste, churches and cathedrals should be destroyed, women and children murdered, as happened when the world was barbarous.'

'The German idea of war,' said Bob.

'It is terrible,' she repeated. 'And it all seems so useless, as well as pitiful.'⁸

Of anders verwoord:

The Germans had elected for military force as the

efficient agent of civilisation. All that they had done since the war began showed that German civilisation was rotten to the core. It was a system in which lying, low cunning, treachery and brutality were, not tolerated, but applauded.⁹

Aan de andere kant bood dit perspectief ook de mogelijkheid de vindingrijkheid van de Britten te benoemen:

The Germans were taken entirely by surprise. They were doubtless preparing a great descent upon the English coast, or a daring raid upon our merchant shipping, but they were forestalled, outwitted and demoralised.

The fight was fierce and long, lasting a whole day. The English did not lose a single ship; the enemy lost many. In fact he lost every one which stayed to fight.¹⁰

Ook de moed en het heldendom van de soms wel heel jonge helden (i.c. 17 jaar) kwamen aan bod:

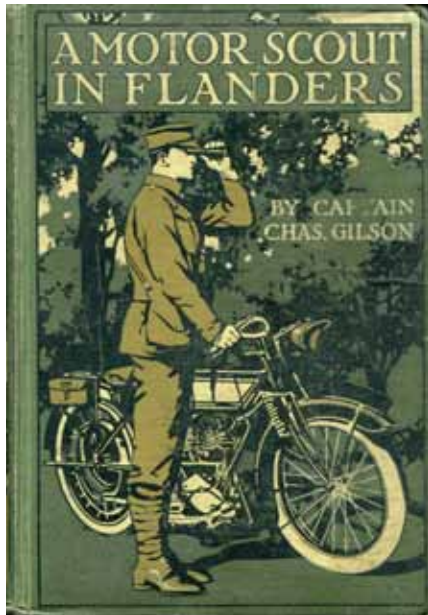
'A Distinguished Service Cross, and it should have been a V.C.!' boomed the general. 'Our son, mother, yours and mine!' There was nothing else for it; he had to tramp up and down the floor again, alternately blowing his nose and exclaiming: 'At his age too! The D.S.C.! Where's the lad going to finish up, I wonder?'.¹¹

Na de Battle of the Somme in 1916 kwamen fragmenten als hierboven beschreven vaker voor. Educatieve elementen als een beschrijving van de Triple Alliantie, hoe de marine werkte en welke landen aan de oorlog deelnamen, verdwenen. Het onderwerp werd meer en meer een beschrijving van de deelname aan het actieve glorierijke gevecht om de jonge mannen te inspireren zich te melden. Zo ontmoetten zij soms hooggeplaatste militairen als admiraal John Jellicoe (1859-1935) of admiraal David Beatty (1871-1936).

Een uitzondering op de regel vormt Westermans boek waaraan dit artikel haar titel ontleent.¹² Hierin wordt soms realistischer dan voorheen beschreven hoe het leven in de loopgraven eruit kon zien:

The men were dog-tired. A couple of hostile raids had kept them on the qui vive the previous night, while throughout the day they had had but few opportunities for sleep. And now, just as they were preparing to snatch a few hours' rest, they had been told off to bring up the rations.

... Fresh air - is there such a thing anywhere within miles of No Man's Land? Malcolm doubted it. The atmosphere reeked of numerous and distinct odours. Traces of poison gas lurked in the traverses, pungent fumes from bursting shells wafted over parapet and parados, while the report, passed on from various successive occupants of this section of the line, that a dozen dead Huns had been buried under the floor of the support trench - the old first-line trench of

a Prussian regiment – seemed to find definite confirmation.

Plaats van actie

Zoals al eerder aangegeven, kozen de auteurs als plaats van actie voor hun verhaal een recent voorval. Hoe concreet dit kon worden moge blijken uit de volgende gekozen verhalen.

Captain Charles Gilson: A Motor-scout in France. Or, Held by the Enemy (1914)

Beknopte samenvatting

Bob Cunningham, public schoolvakantie net begonnen, zoon van een vriendin van een generaal, rijdt in Noord-Frankrijk als *despatch rider*. Na de slag bij Mons, raakt hij betrokken in de eerste slag om de Aïnse (september 1914).

Hij vlucht naar Antwerpen. Voor zijn heldendaden (het meerdere keren redden van een vader en dochter) krijgt hij een aanstelling tot officier en wordt hij geëerd voor zijn daden.

Bijzonderheden

In vrijwel elk hoofdstuk is een exposé over de oorlog opgenomen. De heldendaden van de geallieerden en/of hun wens om aan het Grote Avontuur deel te nemen wordt beschreven. Aan de andere kant wordt ook niet geschroomd om de door de Duitsers gepleegde gruwelijkheden te memoreren zoals: 'laffe acties' (verkleed in Brits uniform of vanuit een ambulance schieten) en/of de ongecivileerde houding van de Pruisen tegenover de lokale bevolking.

Illustraties uit *A Motor-scout in France*.

Ensign Robert L. Drake: The Boy Allies on the North Sea Patrol Or Striking the First Blow at the German Fleet (1915)

Beknopte samenvatting

Frank Chadwick, half Amerikaans half Engels, toerde vlak voor het uitbreken van de oorlog met zijn vader door Europa. In Duitsland raakt hij zijn vader kwijt waarna hij, vanwege het uitbreken van de oorlog, naar het neutrale Italië vlucht. Aldaar wordt hij door Italianen ontvoerd op een schip dat richting Noord-Afrika vaart. Nadat hij door twee Engelsen bevrijd is, vertrekt hij naar Engeland om vandaaruit de eerste gevechten bij Helgoland mee te maken.

Bijzonderheden

De auteur besteedt veel aandacht aan het uitleggen van de Triple Alliantie tussen

Duitsland, Oostenrijk en Italië, alsmede de gevolgen van het neutraal zijn als land (Denemarken). Na heldendaden in het zuiden zet het verhaal zich voort in en rond de Noordzee. Naast de slag bij Helgoland ontmoet de held ook de Deense koning Christiaan X, de Britse koning George V en diens neef lord Hastings en admiraal Jellicoe.

Percy F. Westerman: The Secret Battleplane (1916)

Beknopte samenvatting

De zeventienjarige Athol Hawke en Dick Tracey zijn na hun eerste heldendaden aan het front weggestuurd vanwege hun te jonge leeftijd. Al toerend door een winters Engeland belanden zij in een sneeuwstorm. Nadat zij gered zijn door een ingenieur die een nieuw soort vliegtuig, de *battleplane*, aan het ontwikkelen is, mogen zij samen met hem weer deelnemen aan de oorlog. Behalve het gevecht vanuit de lucht aan het Western Front, bombarderen zij ook zeppelinfabrieken in Duitsland. Aan het eind van het verhaal brengen zij ook nog een bezoek aan het oostfront om daar te helpen en nemen zij deel aan de gevechten op de Noordzee.

Bijzonderheden

De auteur schroomt niet om alle legeronderdelen te gebruiken in zijn verhaal. Verder komt ook de inzet van een Britse krijgsgevangene door de Duitsers uitgebreid voor. Zij worden zowel ingezet aan het oostfront als in de lokale industrie. Dit alles wordt voorafgegaan door een uitgebreide beschrijving van de *battleplane* en diens uitvinder. Uiteraard probeerden de Duitsers de Britse uitvinding te stelen.

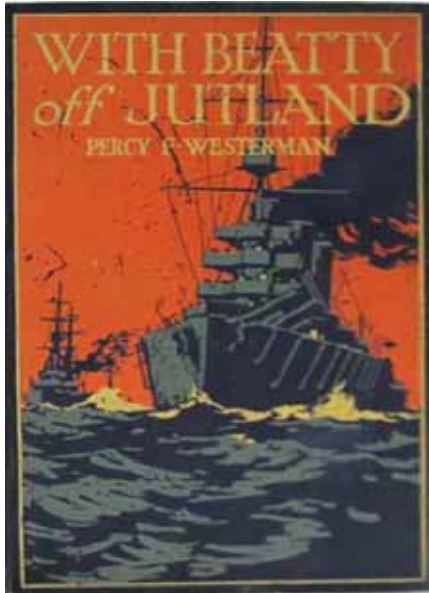
Herbert Strang: Carry on! A Story of the Fight for Bagdad (1917)

Beknopte samenvatting

Roger Burnet, zoon van een professor uit Cambridge, keert terug naar de samen met zijn vader ontdekte oude opgravingen in de delta tussen de Eufraat en de Tigris. Na de val van eerst Bagdad en daarna Kut al Amara meldt hij zich bij de Britse troepen om met zijn terreinkennis te helpen de steden te heroveren. Onderweg helpt hij een groep nomaden hun bruikbare grond te verdedigen tegen een Turkse aanval.

Bijzonderheden

De strijd tegen het Ottomaanse rijk wordt gekenschetst als een oorlog voor de bevrijding van de onderdrukten. In de goede Britse traditie wordt niet voor eigen gewin

gestreden, maar voor het 'grote goed': het bevrijden van de overheersing door de Turken. De samenwerking tussen de Turken en de zich superieur voelende Duitsers levert vele clichés op. De schrijver haalt in zijn verhaal ook het in maart 1917 door Sir Frederick Maude behaalde resultaat aan: de bevrijding van Bagdad.

Percy F. Westerman: *With Beatty off Jutland. A Romance of the Great Sea Fight* (1918)

Beknopte samenvatting

Sub-lieutenant Jack Sefton maakt de slag bij Jutland mee, eerst vanaf een torpedojager en later vanaf een kruiser. De slag wordt door de hoofdpersoon intens gevolgd. Aan land volgt zijn vader – een oud admiraal – de slag met grote belangstelling. Eenmaal aan land raken vader en zoon beland in een gevecht met Duitse spionnen. Tot slot worden Sefton en zijn jonge broertje gevangen genomen door een Duits oorlogsschip, maar door de Britse heldendaden op zee worden zij vlak voor de Duitse kust gered.

Bijzonderheden

Anders dan andere marineverhalen beperkt de auteur zich in dit boek tot de slag bij Jutland, waarna ter afronding en plaatsing van het verhaal nog een paar randverhalen volgen. Gedetailleerd wordt de slag naver- teld, waarbij vaak de correcte namen van schepen en eenheden worden genoemd.

Rowland Walker: *Deville McKeene, The Exploits of the mystery Airman* (1919)

Beknopte samenvatting

Deville McKeene is in de lucht een geduchte tegenstander voor Baron von Richthofen.

McKeene hoort bij geen enkel squadron. Wie hij is, blijft tot het eind een raadsel. De piloot landt wel vaak op het vliegveld van de Eagles of d'Aubigny en vecht zo mee in de slag bij Cambrai. De sluwe en slimme pogingen de Duitse piloot te baas te zijn, vormen de rode draad in het boek. Bijzonderheden

Richthofens vliegkunsten en zijn ergernis McKeene maar niet te overwinnen blijft een terugkerend thema. Opmerkelijk is dat het verhaal begint vanuit het perspectief van Richthofen, waarna deze verhaallijn ook later in een aantal hoofdstukken vanuit zijn perspectief gevolgd blijft worden. Om aan te geven dat hij het is, worden de woorden 'ach Himmel', 'Donner' en korte Duitse zinnestukjes gebruikt. Verder blijven de piloten boven het Western Front hun gevechten voeren.

Samenvattend

De verhalen hebben gedurende de oorlogsjaren een aantal vaste elementen gekend. Zo blijven de Britten superieur. Het sterven voor het goede doel is geen noemenswaardig verlies. Verder komt de public school held altijd aan het front of net terug van het front zijn vader, die een hoge rang heeft, tegen. Opmerkelijk is wel dat de sluwe, gewiekste Duitser die oneerbaar gedrag vertoont in de loop der jaren een 'standaard' spion wordt die Engelse kennis probeert te stelen. Veel clichés en propagandamateriaal blijven dus terugkeren in de *newsreel novels*.

Kijkend naar de positieve, irrealistische, idealiserende verhaallijnen van de verschillende auteurs zou gedacht kunnen worden dat zij slecht waren geïnformeerd over wat werkelijk aan het front gebeurde. Niets is minder waar. Auteurs als Brereton, Rowland Walker, Escott Lynn, Frank Shaw en Percy Westerman hebben allen actief gediend. Zij wisten als geen ander wat het leven betekende in de loopgraven en de effecten van de moderne, meer geïndustrialiseerde, oorlogvoering als vliegtuigen, tanks en gifgas. Desondanks wordt in hun verhalen telkens weer de romantiek van de oorlog beschreven. Was er sprake van een simpele ontkenning van de werkelijkheid of was het een bewuste misleiding voor propagandadoeleinden? Of was/werd een en ander aan het eind van de oorlog en zelfs daarna een rechtvaardigingsmiddel om de vele gesneuvelden te eren? Immers, zelfs na vier jaar oorlog voeren, lieten de auteurs hun helden zich gretig voor de strijd melden en offerden zij zich zonder twijfel op voor het goede doel. Deze opof-

fering blijft ook na de oorlog nog lange tijd een positieve boventoon in de *newsreel novels* voeren. Of om met een citaat uit het boek waarvan de titel gelijk is aan dit artikel te eindigen: *And back in the trenches lay the gallant fellows who had wrought this thing, the thin khaki line of heroes, the cool, calm, cheery sons of the Empire. There they lay, breathing a little heavily after their exertions, a few nursing wounds, and all joking and laughing again, and already smoking a soothing weed till the next brigade of Germans dared to disturb them.* ●

Noten

- 1 Captain F.S. Brereton, *With French at the Front. A Story of the Great European War down the Battle of the Aisne* London (1914), p. 292.
- 2 Aan tafel zaten: William Archer, Sir James M. Barrie, Arnold Bennett, A.C. Benson, R.H. Benson, Robert Bridges, Hall Caine, G.K. Chesterton, Sir Arthur Conan Doyle, John Galsworthy, Thomas Hardy, Anthony Hope Hawkins, Maurice Hewlett, W.J. Locke, E.V. Lucas, J.W. Mackail, John Masefield, A.E.W. Mason, Gilbert Murray, Sir Henry Newbolt, Sir Gilbert Parker, Sir Owen Seaman, George Trevelyan, H.G. Wells, Israel Zangwill en een aantal ambtenaren. Rudyard Kipling en Sir Arthur Quiller Couch waren afwezig maar hadden wel aangegeven bereid te zijn mee te werken.
- 3 Michael Paris, *Over the Top: The Great War and Juvenile Literature* Westport CA (2004), p.7-9. Peter Buitenhuis, *The Great War of Words. British American, and Canadian Propaganda and Fiction, 1914-1933* Vancouver (1987), p.4-16.
- 4 Voor volwassenen met name: Hodder and Stoughton, Methuen, Blackwood and Son, John Murray, T. Fisher Unwin, Darling and Son, Macmillan en Thomas Nelson and Sons. Voor kinderboeken met name: Blackie and Son, S.W. Cartridge & Co, Humphrey Milford Oxford University Press, Cassell and Company.
- 5 Brereton (1914), a.w., p. 42.
- 6 Escott Lynn, *In Khaki for the King* London (1915), voorwoord.
- 7 Te weten 723.000 overleden militairen, 170.389 aan het eind van de oorlog in gevangenkampen en 1.662.625 gewond.
- 8 Captain Charles Gilson, *A Motor-scout in France* London (1915), p. 128-129.
- 9 Herbert Strang, *Carry On! A Story of the Fight for Bagdad* London (1917), p. 243.
- 10 Rowland Walker, *Buckle of Submarine V2* London (1916), p. 50.
- 11 Captain Frank H. Shaw, *With Jellicoe at the North Sea* London (1916), p. 249.
- 12 Percy F. Westerman, *A Lively Bit at the Front. A Tale of the New Zealand Rifles on the Western Front* London (1918), p. 121-122.